

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2021: 49; 162–178 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2021.49.11071>

УДК [007:316.7:17.035.3](477+100)

МЕДІАКУЛЬТУРА ЯК НЕОБХІДНИЙ ФАКТОР ЗБЕРЕЖЕННЯ, РОЗВИТКУ І ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕТНО- ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Ігор Павлюк

*Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України,
вул. Михайла Грушевського, 4, 01001, Київ, Україна*

e-mail: pavlyuk196767@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8698-3498>

У статті розглянуто ментально-екзистенційні взаємозв'язки між етнокультурою, національною ідентичністю та медіакультурою як необхідним фактором їх збереження, трансформації, на прикладі національних оригінальних алгоритмів, матричних моделей, із врахуванням загальносвітових тенденцій підтримки етнокультури громадськими організаціями і самими державницькими інституціями та архетипових особливостей в інформаційно-культурному просторі України та в зарубіжних/діаспорних масмедіа.

Ключові слова: медіакультура, етнокультура, національна ідентичність, егрегор.

Постановка проблеми. Про національну ідентичність пишуть і говорять зараз багато, часто, повсюдно, як і про постмодерн у культурі, парадоксально затуманюючи реальну та потенційну чинність поняття, в основі якого почуття-усвідомлення нації (*patio* (латинь) – плем'я, народ, спільнота людей на основі єдності їхньої території, економіки, мови, культури, соціальної політики, держави, навіть фізіологічних особливостей тощо) цілісністю. Ідентифікація нації, відповідно, немислима без ідентичності, самоусвідомлення причетності до неї окремих її складників – людей, які не обов'язково є громадянами основної держави-ідентифікатора, оскільки є недержавні, але виразно ідентифіковані за всіма чи частинними ознаками нації – як роми, наприклад, індіанці чи, приміром, євреї до створення своєї держави – Ізраїль.

Тому перш ніж вести мову про «медіакультуру як необхідний фактор етно- та національної ідентичності», проаналізуємо кожне окреме поняття-маркер сформульованої теми. Фактор (*factor* (латинь) – «той, що робить, чинить», тобто чинник – рушійна сила будь-якого процесу; Етнокультура – це об'єднаність матеріальних і духовних, духовно-матеріальних цінностей, вироблених певним етносом (від *ἔθνος* (грецька) – стійке соціальне угруповання людей, яке утворилося упродовж певного історичного розвитку на певній території, де люди, як правило, мають схожі біологічні риси, походження (раса).

А вже спільна мова, культура, державність, релігія (іноді – національна) закріплюють, стверджують, тобто солідаризують (солідарність – *solidus* (латинь) – твердий) уже природно сформовану етнічну групу *Homo sapiens* для її трансформації у наступний етап самоствердження-самоідентифікації, у вищий соціально-політичний рівень розвитку – націю.

Але, як це завжди, спостерігаємо у гуманітарних системах, існує і зворотний (солідарний) зв'язок між моделями медіакультури, національної ідентичності та етнокультурності, більше того – доки той взаємозв'язок природний, пластичний, як між клітинами одного організму, які захищені духовними мембранами, через які і відкриті для співіснування-розвитку.

Метою нашого дослідження є спроба виокремити та проаналізувати, спрогнозувати етапи взаємодії медіа-, етнокультури та національної ідентичності, запропонувати науково-теоретичні вироблення практичних механізмів реалізації системи національних інституцій громадянського суспільства і забезпечення їх від втрати динамічної рівноваги, впадіння у крайність – набуття крайніх лівих чи крайніх правих форм, що передбачає розв'язання таких завдань: знайти алгоритми взаємодії медіакультурних, етнокультурних та націєідентичних егрегорів для збереження і розвитку державницьких інституцій, як і своєю чергою трансформують їх самих та оптимально інтегрують у етнокультурний простір інших народів, загальносвітовий, глобальний (не глобалістичний) культурно-інформаційний простір.

Об'єктом наукової розвідки є національно ідентифікована творча особистість у сучасному світі; предметом дослідження – медійний аспект реалізації взаємотрансформацій основних маркерів етнокультури та національної ідентичності: релігії, мови, організації побуту, освіти тощо.

Аналіз останніх досліджень, публікацій. До цієї теми у своїх наукових статтях, окремих книгах зверталися такі дослідники-гуманітарії, як Френсіс Фукуяма («Помаранчева революція була попередженням для всього світу»), Д. Дроздовський («Меридіан розуміння»), О. Фільц («Фройдівська лекція 2019»), К. Ясперс («Психологія світоглядів»), Л. Павлюк («Дискурс екстрем, публічна сфера і формування української ідентичності»), сам автор (Павлюк І. Митець – Влада – Преса: історико-типологічний аналіз; Павлюк І. Українська культура в період становлення незалежної України: реверсивна розмітка // Література та культура Полісся. – Вип. 75. Серія «Філологічні науки» № 2. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2014. – С. 269-281). Детальніший аналіз деяких із цих досліджень – в основному тексті статті.

Виклад основного матеріалу. При цьому національну ідентичність, в основі вивчення якої такі духовно-матеріальні маркери як раса, клас, колір шкіри, державність, мова, препарують такі, суто гуманітарні, науки, як філологія, філософія, теологія, які у суспільно-політичних контекстах бувають ферментовані найбільшим вірусом-убивцею істинних духовних матриць – ідеологемами, які, щоправда, як і всі віруси, можуть створювати оманливий флер сприяння будівництва держави, виступаючи нав'язливим ерзац-замінником, скажімо, релігії – як у Радянському Союзі, наприклад, стаючи при цьому тимчасовими маркерами ідентичності, як ракові клітини у хворому біологічному організмі.

Найоптимальніше розглядати, «ідентифікувати» національну ідентичність через психологічну призму, концепції психології як науки, адже саме психологічні дослідження пов'язують солідарування національної ідентичності із рисами ідентичності окремої особи, особистості, розвиток-старіння якої підпорядковане певним природним та суспільним законам і, як кожна енергетична, етично-естетична, біологічно-людська система, має більш-менш виразні стадії існування: дитинство, юність, молодість, зрілість, старість – із відповідними соціальними інститутами, причетними до процесу формування ідентичності на цих окремих і потенційно тяглих стадіях в осередках соціологізації, де у порівнянні себе з іншими особами (друзями, ровесниками, родичами, вчителями) формується ідентичність особи (Я-образ, Ми-образ), а в порівнянні себе відповідно із іншими націями, твориться ідентичність дворова, сільська чи міська, регіональна, національна, загальноземна (Ми-образ, Вони-образ): від дитсадків, школи, вищих та інших навчальних закладів, робочих груп тощо. Причому сім'я як мікромодель держави залишається основним ферментуючим ідентифікатором ідентичності на всіх стадіях розвитку особи і нації, одним із головних маркерів якої виступає етнокультура, у своїй першій стадії детермінована географічно, а пізніше, скажімо, у діаспорних групах, – як історично-родова пам'ять у контексті існування опозицій «ми – вони», де у зіставленні себе з іншими кожен індивід і його етнічна спільнота формують-озмістовнюють образ, що ґрунтується на певних ментальних, статусних, власне етнокультурних атестаціях. І кінцева (третя) стадія творення національної ідентичності пов'язана, як ми вже зауважили, із формуванням національної ідеології як вагомого складника держави з її духовними, економічними, політичними, інформаційними сферами буття і про що Христос сказав: «Віддайте кесарево кесарю, а Богові – Боже!», а ідеологічна доктрина Радянського Союзу загалом проектувала потенційне зникнення націй, практикуючи етнонаціональні атрибути (танці гуцулів чи вишиванку поліщуків, приміром) як субкультурну ретро-атрибутику. Хоча, до слова, справжнє мистецтво, окрім консервації та модернізації культу ритуальності, завжди має флер ретро навіть у стадії прогресування у змістоформу ретромодерну у зворотному напрямку, як кажуть філософи, до прогресу технічного, що універсалізує, розмиває риси національних ідентичностей (Карл Ясперс) і веде у підсумку до регресу всього людства як загальноземної ідентичності.

Тобто якщо на ранніх своїх стадіях (дитинство-юність-молодість) процес формування самосвідомості і самоідентифікації групи людей детермінованих певною територією в етнос найдинамічніший, то вже на стадії творення націй (умовна зрілість, старість) та держав, націй-держав процес трансформації сповільнюється, бо залежить уже не так від природних умов, як від реального соціально-політичного контексту, практичної здатності впровадження у практику захисту та експансії, експансії-захисту наукових та науково-популярних досліджень із етнопсихології, етнодержавознавства, де закономірно національна ідентичність означається як процес ототожнення індивіда та групи індивідів із тією чи іншою національною спільнотою із виробленими ще в етнічній стадії нормами та цінностями.

Тому національна ідентичність апріорі сприймається як чинник формування громадянського суспільства в Україні, а етнонаціональна ідентичність солідаризується із культурно-історичними чинниками народу, крайні прояви національних самовиражень в ідеологічно-державницьких координатах трансформуються у націоналізм, а самі творці-носії національної ідентичності для того, щоби залишатися фе-

номеном, мають утримати динамічну рівновагу у протистоянні із технократичною універсальністю, тобто із викликами глобалізації – як своїм найбільшим ворогом, як і ворогом духовно-душевних особливостей людства загалом.

Звідси напрашується логічний висновок, що зріла нація, щоби створити-зберегти свою ідентичність, тобто великою мірою – себе, має зберігати-солідаризувати свою етнокультуру – як визначений нею самою та іншими націями (для об'єктивної самоідентифікації народу, як і окремої особистості, потрібно враховувати і суб'єктивні зовнішні погляди-аналізи) комплекс (не розрізнені елементи) різноманітних ознак, які загалом притаманні й іншим етносам, але є оригінальними, своєрідно комбінованими у системі етично-естетичних координат кожної окремої етнічної групи, нації, як із тієї самої таблиці хімічних елементів Менделєєва творяться різні хімічні сполуки, як із тих самих атомів творені структури ДНК зовсім різних живих організмів.

Тому, власне, у період глобалізації особливо актуальний закон єдності і боротьби протилежностей у контексті етнокультурному, де кожна з національних культур (*culture, colo, colere* (латинь) – «обробіток», «обробляти»), тобто першоосновно пов'язана з удосконаленням обробітку землі, землеробством, що передбачає знищення бур'янів, – запрограмована на гармонізацію та збереження соціуму, який лише за наявності культури і стає етносом та нацією – як завершеною стадією формування того чи іншого етносу, сама будучи конгломератом розмаїтих складових та чие поняття еволюціонувало разом із духовними та матеріальними, духовно-матеріальними проявами культури, адже існує кілька сотень визначень самого поняття «культура», яке включає в себе науку, освіту, мистецтво (літературу, музику, танці, архітектуру, одяг...), світоглядні та практично-ужиткові естетику та етику певного соціуму (групи – етносу – нації), і вивчається цілим корпусом гуманітарних наук, як-от: культурологія, етнографія, історія, культурна антропологія, соціологія, психологія, лінгвістика...

Дехто означає культуру – як ставлення до могил предків, а все інше – то економіка, політика...

Хоча, на нашу думку, найпростіше і найоб'ємніше визначення терміну й поняття культури належить Вільгельмові Оствальду: «Те, що відрізняє людину від тварин, ми називаємо культурою».

Таке ж визначення також, як і кожне порівняння, кульгає, адже, особливо в релігійній системі координат, саме ритмічно, природно-сезонно впорядковане буття тварин (парування, вирій тощо) називають культурним, на протигагу стихійному людському.

Інколи синонімом слова «культура» є слово «цивілізація», але частіше – його антонімом: візьмімо теорію Френсіса Фукуяма, який висунув гіпотезу про глобальну тенденцію кінця культури і переходу її у технократично-бездушну цивілізацію, символом якої можуть бути ті ж біороботи, приміром, у наш час, тобто про технологізацію духовності, творення біороботів замість людей у класичному варіанті¹.

¹ Заліщук, С. (2012), «Френсіс Фукуяма: Помаранчева революція була попередженням для всього світу», Інтерв'ю, *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2012/07/24/107466/> (дата звернення: 12.05.2020).

Деякі дослідники культури відправною точкою її зародження у того чи іншого соціуму називають виникнення писемності «і особливої верстви (страти) людей, для яких писання стало основним родом занять. У Шумері це приблизно 3300 р. до н.е., в Єгипті – 3000 р. до н.е., у Китаї – 2000 р. до н.е. Значимість писемності для управління (Влади) привела до зростання ролі літописців як духовної аристократії у суспільному житті»².

Загалом же об'єктивно існує чотири категорії культури: матеріально-технічна, суспільна, ідеологічна, психічна із відповідними своєю чергою знаками, символами, кодами, які стають матрицями творення міфів (казок із добрим закінченням чи легенд із драматично-трагічним завершенням).

Сутність же кожної культури зокрема, особливо її корінної форми – культури соціальної групи на етнічному рівні існування-розвитку – визначається за її специфічними артефактами, тобто об'єктами матеріалізованої культури, які несуть у собі знаки, символи, коди, міфи про минуле, які теоретично можуть бути використані і в сучасності, але здебільшого репрезентують власне етнокультуру, яку кожна притомна нація береже і солідаризує як маркери своєї ідентичності (господарські знаряддя, одяг, зброя, предмети культів, релігійних ритуалів), яка за певного рівня розвитку (винайдення алфавіту, побудови держави) стає національною ідентичністю, яка зберігає і культивує (солідаризує) етнокультуру у різноманітних музеях, іноді оприявлюючи її на етнофестивалях, у історичних фільмах, наукових конференціях, книгах, театральних постановках, релігійних ритуальних діях тощо.

Виразними складниками етнокультури також є не лише археологічні матеріальні артефакти, але й фольклор (*folk-lore*, англ. – народне знання), усна народна творчість (художньо-літературна, музична, театральна, обрядова (ритуали весілля, народження, похорону, початку і кінця збору врожаю, польовання, танці, театр ляльок, сатиричні п'єси, усно передавані з покоління в покоління казки, пісні, прислів'я, приказки народу), яка була, як правило, колективною і не залишила імен творців-індивідів, адже зароджена до виникнення писемності, тому передавана власне усно – із певними модернізованими трансформаціями від покоління до покоління.

Власне на території Русі, нині ідентифікованій як Україна, виникнення і поширення писемності, абетку якої склали брати Кирило і Мефодій і яка названа за іменем одного з них – «кирилицею», практично збіглося із прийняттям християнства на Русі у 988 році, то реально вся етнокультура у нас дохристиянська, поганська, яка вже далі розвивалася із відповідними чотирьом категоріям культури ознаками: артефактово-матеріальними, духовно-душевно-мовними, ідеологічно-державницькими артефактами-атрибути (гімн, прапор, герб), психотипно-поведінковими – із комплексами поразок, травм і егрегорами знакових перемог як індивіду, так і нації: Чорнобиль, Голодомор, Незалежність... смерть близьких, весілля, народження, які мають розроблені віками відповідні сакралізовано-ритуалізовані дії, зафіксовані у фольклорі і книгах на кшталт: «Скуратівський Василь. Вінець. – К.: Вид-во УСГА, 1994. – 240 с.; Забуті боги предків: Оповідання. – К.: Веселка, 1994. – 79 с.; Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К.: Либідь, 1991. – 640 с.; Історія української культури. – К.: Либідь, 1994. – 656 с.; Культура українського народу:

² Павлюк, І. (1997), *Митець – Влада – Преса: історико-типологічний аналіз: Монографія*, Надстир'я, Луцьк, 112 с.

Навч. посібник. – К.: Либідь, 1994. – 272 с.; Книги: Міфи України. За кн. Георгія Булашова «Укр. Народ у своїх легендах, реліг. поглядах та віруваннях». – К.: Довіра, 2003. – 383 с.», де науково, науково-популярно оприявлена культура українського народу загалом та його етнокультура зокрема, про що нам самим доводилося писати у своїх книгах та окремих статтях на кшталт згаданого вже окниженого дисертаційного дослідження «Митець – Влада – Преса: історико-типологічний аналіз: Монографія. – Луцьк: Надстир'я, 1997. – 112 с.», тритомника «Інтимне дихання епохи: Статті, рецензії, інтерв'ю» (Чортків: Золота Пектораль, 2016-2018 рр.), книги «Письменники у пресі: українськомовний культурно-інформаційний простір Полісся, Холмщини, Підляшшя (1917-1944) та Волині 1917-2000 років: Монографія. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. – 148 с.», які самі містять аналіз явищ етнокультури, національної ідентичності, обширні списки літератури на цю тему, як-от: «Культурно-інформаційний простір України в період становлення незалежної держави: Стаття // Рідна мова. – Квартальник українського вчительського товариства у Польщі. – 2014. – №21. – С. 17-22», де у контексті заявленої теми зокрема зазначаємо: «Перш ніж вести мову про сучасний вітчизняний мистецько-інформаційний простір та пошуки алгоритмів національної ідентичності, обов'язково варто згадати, що, починаючи з 20-их років ХХ століття традиційна культура нашого етносу пережила не лише утиски, втрати, закономірні при окупаційній владі та зміні її форм, але й стреси світоглядні: на фундаментальне, тисячоліттями формоване і закріплене місце релігійного та релігійно-метафізичного, національно-демократичного світогляду насильно, з благословення окупаційної більшовицької політичної влади і її ж руками насаджувався світогляд квазіпозитивістський, войовничо-атеїстичний. Тобто в Україні, як і в цілому СРСР, із благословення «вождів» свідомо нищилася тисячолітня крилато-коренева система сакральних вартостей, охудожнених міфологем націй, а на їхнє місце, як відомо, пропонувалися віруси-ідеологи (як-от: замість християнських десяти заповідей – «Моральний кодекс будівника комунізму», «войовничий атеїзм»), розроблені класиками марксизму-ленінізму і жорстко трансформовані для впровадження в життя місцевими комісарами-«безбожниками» з патологічною агресивністю».

Тому, чим розвиненіша культурна цивілізація, тим вона має більшу змогу краще зберігати й солідаризувати своєю етнокультуру або й повертатися до неї реально: скажімо, дехто повертається до «екологічно чистих», покритих очеретом чи соломою глиняних домівок із кущами калини поруч і лелечим гніздом на стрісі, одягається у домотканий одяг, придбаний у старших людей, вживає просту етнічну їжу: вареники, борщ... Дехто іде ще далі – і відмовляється від благ цивілізації як технологічних досягнень: телевізора, телефону, Інтернету, що простіше робити, ставши на світоглядну основу язичеської віри, «віри предків», рунвіри, адже все раннє, принаймні дохристиянське, доавторське, колективне мистецтво було сакралізованим, як очерквлені були і пізніші досягнення світової культури: скажімо, творчість Мікельбаджело, Леонардо да Вінчі, Моцарта, нашого Григорія Сковороди чи пересмішництво античних богів у «Енеїді» Івана Котляревського, «Мойсей» Івана Франка чи «Лісова пісня» Лесі Українки...

Окремо можна вести мову про фактор збереження і зміцнення етнокультурної солідарності окупованих народів (етносів, націй) історичними окупантами різних стилів окупації, скажімо, індіанців у резерваціях Сполучених Штатів Америки, ес-

кімосів Аляски; народів Півночі, кримських татар, гуцулів та інших етнокультур у СРСР, українських меншин у інших країнах тощо, національних меншин у сучасній Україні.

Як зробити так, щоби не лише законсервувати-зарезервувати ту чи іншу етнокультуру, але й сприяти її розвитку націями-колонізаторами засобами саме культур-цивілізацій, бо цивілізації як останній (деградаційній) стадії існування етнокультури-культури не зберігають-розвивають, а постмодернізують, глобалізують її, щоби тенденційно спровокувати-знищити.

Потрібним дослідженням, безпосередньо дотичним до нашого, навіть фундаментально-базовим для нього, може бути праця відомого українського поета, який жив у еміграції, Євгена Маланюка: «Нариси з історії нашої культури», уперше надрукованої у Нью-Йорку в 1954 році «Організацією оборони чотирьох свобод України та Спільки української молоді Америки» і репринтно перевиданої в Україні у 1992 році, де він резонно пов'язує слово «культура» з поняттям обряду («культ») і все те, що створене, а не зроблене механічно, людиною. У цій праці поет пропонує «щонайменше, дві великі істини»³, які резонно зацитувати повністю, бо вони збігаються із нашими поглядами на суб'єкт та об'єкт дослідження і пропонують «тяглу» інтерпретацію:

1) Чи ми маємо на думці «культуру», чи «цивілізацію», комплекс «культуро-цивілізації», як загальне правило, є єдиний-неподільний (парляменти існують по багатьох країнах, але лише в Англії парламент є органічним складником англійської культури, залишаючись по інших країнах лише «ознакою цивілізованості», нерідко скарікатуризованою).

2) Немає культури (чи, як хто воліє, «цивілізації») без коріння, без генетичної лінії і без обличчя, звичайно, національного (хоч часом, але досить поверховно – «імперського» чи «державного», що в більшості, остаточно, є лише псевдонімом «національного»).

Тут же він наводить «влучні думки і концепції О. Шпенглера про культуру, як організм та його думку про те, що «Безнаціональної культури немає. Безнаціональною може бути, вживаючи виразу Шпенглера, лише переймана «цивілізація», але й тоді треба пам'ятати, що і за паротягом, і навіть за рефреджірейтором тягнеться певна генетична лінія аж до «місця зродження» тих приладь».

Тобто ведемо мову про те, як цивілізація зберігає, консервує, солідаризує етнокультуру (геокультуру, – запропонований Євгеном Маланюком термін: «Коли думаєш про нашу культуру, культуру нашої землі – передовсім, пригадуєш, як бурхливо політична історія по ній переходила і як історія періодично перетинала тяглість нашої культури, як унеможлиблювала їй безперервний розвиток. Тому я й назвав тему цієї розмови «геокультура») і стає «культуро-цивілізацією» (за Є. Маланюком), або ж гинуть і культура, і цивілізація поодиноці, адже саме із втратою культури (духовно-етичних важелів мистецтва, церкви) нація і все людство як єдиний організм, втрачає репродуктивно-реінкарнаційні властивості і приходить через етноцид через агресію інших націй-держав до просто суїциду в результаті атомної війни тощо.

Тут держава-цивілізація повинна використовувати функціональні можливості усіх чотирьох гілок влади: законодавчої (адекватні закони про мови титульної на-

³ Маланюк, Є. (1992), *Нариси з історії нашої культури*, АТ «Обереги», Київ, 80 с.

ції та мови нацменшин), виконавчої (практичну реалізацію у соціумі цих законів), судової (адекватне покарання за порушення встановлених законів), засобів масової інформації – як «сторожового пса» попередніх владних гілок (висвітлення діяльності попередніх трьох гілок влади), адже як на оптимальне зародження і повнокровний розвиток етнічної культури впливало огромне коло чинників, серед яких історична путь певної суспільної групи у боротьбі єдностей та протилежностей, соціальних, економічних, екологічних, власне культурних (аж до суспільно-політичних, націє-державних) взаємовпливів у стосунках із сусідніми та іншими народами. Етнокультура при цьому ідентифікується як цілісна система, яка сформувалася в результаті взаємовпливів фольклорно-етнографічних субстанцій різних груп одного етносу (емігрантів, асимільованих репрезентантів інших регіональних груп того самого етносу), інших народів із різних часопросторів.

У результаті такої соціально-біологічної дифузії виникає образ народу, маркований етнокультурними знаками, символами, кодами, міфологемами, які трансформовані в соціо- та інформаційно-культурні матриці, тобто етнокультура стає національною культурою, культурою-цивілізацією чи перероджується у технократичну цивілізацію (символічну смерть культури загалом і її первинно-первісну стадію – етнокультура – зокрема в розумінні того ж Френсіса Фукуями.

Етнокультура, як і кожен «ментальний конденсат», буває самодостатньою (інтровертною) та експансивно-екстравертною, тобто такою, яка нав'язує свою етнокультуру чи її окремі елементи іншим етносам у результаті різноформних воєн (як відкритих, так і гібридних), тому що запозичення кращих, цікавих зразків культури одними етносами в інших – процес природно-закономірний. Так запозичується, скажімо, трансформуючись до певних меж, обчислювальна система (арабські цифри), алфавіт, узорі вишивок чи візерунки-прикраси зброї, перекладаються пісні, казки, бувальщини тощо, тому в результаті різничні елементи між культурами різних етносів заховані у деталях, виборі-підборі окремих компонентів, бо запозичується-адаптується в інших лише те, що близьке ужитково, етично чи естетично, ідейно – у націй-держав, що перемагає у процесі пошуків алгоритмів національної ідентичності, змаганні-боротьбі міфологем, ідеологем, навіть релігій, адже базовою основою кожної етнокультури є національна релігія або трансформована-адаптована інша релігія, як, скажімо, християнські свята мають багато язичеських елементів етносу, який адаптував доктрину і ритуали релігії у свою світоглядно-духовну систему координат, про що добре відомо етнокультурологам.

У цьому контексті національна ідентичність є дійсно необхідним фактором зміцнення етнокультурної солідарності, зважаючи на те, що мистецько-інформаційний простір України як постколоніальної, травмованої техногенними (Чорнобиль) та соціогенними (голодомор, громадянська війна) країни, яка не мала власної держави, а отже – не могла повноцінно зміцнювати етнокультурну солідарність в деформованій стадії національної ідентичності, яку в Радянському Союзі прагнули звести до єдності під назвою «радянський народ», забираючи в етносу-нації релігійно-етнокультурні основи.

Найприкметніші для існування, реалізацій культури етносів, націй, етносів-націй «мертві точки» переходу їх з одного стану в інший, тобто дорослішання: від етнокультури до національної культури, культури нації-держави, що відбувається за біологічно-соціальними законами і пов'язано з ними, взаємозалежно, – еволюційним

або ж революційним шляхом, причому іноді суспільно-політичні процеси випереджають розвиток культури, а іноді навпаки; культура еліти відрізняється від культури всього населення (класовий детермінізм): одяг інтелігента, приміром, та селянина у XIX столітті виразно різнився, як і побут, хоча уже, скажімо, у XXI столітті ця різниця стерлася практично зовсім, і універсальні джінси носять як професори, мільяртери, та і сантехніки та безхатьки, одягаючи на етнофестивалях тощо етноодяг і готуючи/вживаючи там етнострави.

Особливо знаковий перехід не від етнокультури до націокультури, а від культури до цивілізації, який виразно маркований, символізований, на нашу думку, польотом людини в космос, з'явою Інтернету тощо, що супроводжене постмодерном у культурі, народженням «масової культури», кітчу, які розпізнавати так само важливо для збереження репродуктивних кодів культур, як і небезпечні для культури культвіруси-ідеологеми, якими, власне, органічно протистоять етнокоди (народна пісня, національна релігія, наприклад), зміцнюючи духовний імунітет нації, нації-держави, «білі кров'яні тільця», кажучи мовою фізіології, етнокультурного організму, виліковуючи етноорганізм від вірусів тих же ідеологем, агресивно занесені у нього націями-загарбниками та зрадниками-притосуванцями українцями. Так, національна література, як один із національних ідентифікаторів ідентичності та солідаризатор-консерватор етнокультури, у канонічних рамках «соціалістичного реалізму» мала стати «коліщатком і гвинтиком загально-пролетарської справи», що реально втілювалося на всіх культурно-інформаційних вертикалях та горизонталях функціонування репресивної системи в Радянській Україні, після курсу на українізацію на початку 1920-х років, перейшовши з початку 1930-х до жорстокої деформації національних культмоделей, викорінення архетипів питоми українського мистецько-інформаційного поля на користь «пролетарської культури» аж до фізичного знищення національних митців «розстріляного відродження».

«Про моральну деградацію літератури у 30-х роках можна говорити на тій підставі, що радянська література змушена була поступово відмовлятися від послуговування об'єктивними законами літературної естетики, а все більше керуватися схемами і догмами соцреалізму. Література перестала писати правду про життя, вона все більше вдавалася до міфотворчості, створення міфів про радянське життя», – читаємо у статті професора Степана Костя⁴, погоджуючись із ним щодо згубно-деструктивної ролі політизованих міфологем (ідеологем) у культурі та конструктивної ролі творення міфів-матриць за художніми законами в національному мистецько-інформаційному просторі.

При цьому вся національна культура як система традицій (теоретична та технологічна наука, література, музика, образотворче мистецтво, освіта, релігійно-побутовий устрій сімейного, суспільно-громадського буття, господарювання, ставлення до природи, мікро- та макросвіту, Універсуму, до збереження своєї етнокультури) зазнала корінних змін/втрат/деформацій, адже підпорядкування всіх духовно-душевних сил народу утопічній меті – побудові раю на землі (комунізму) – потребувало квазісакральних жертв – мільйонів реальних людських життів безпосередніх

⁴ Кость, С. (1992), «Літературний процес 20-30-х років: деморалізація літератури як закономірність», *Українська журналістика: генезис і сучасні проблеми. Серія журналістики*, Вип. 17, Львів. нац. ун-т, с. 79-85.

творців нової культури і сторожів генетичного та етнокодів: священників, науковців, письменників, художників, музикантів, селян із їхнім культом землі й давніми, перманентно трансформованими з покоління в покоління навиками, принципами її обробітку, збереження екосистеми.

Тобто, говорячи про культурний національний соціогуманітарний простір, діагностуючи і прогножуючи моделі створення і збереження в ньому динамічної рівноваги часопростору етнокультурного, нація мусить пам'ятати і про боротьбу за доступ до інформації та її першоджерел як окремого індивіда, так і держави в цілому, культуру передачі інформації, яка у процесі глобалізації стає нині першорядним товаром, егрегором, бо «хто володіє інформацією, той володіє світом», – як вважав прем'єр-міністр Великої Британії, він же й письменник – Вінстон Черчилль.

Ідеологічна ревізія-цензура неприродно-диктаторським методом проводилася протягом довгих років існування українства під колонізаторським впливом інших націй-держав, у межах замкнутій від загальносвітових тенденцій культурі, дозволяючи відкрито демонструвати її етнозразки, що парадоксально спрощувало і ще швидше убивало її потенцію до розвитку-росту у всіх її формах (духовній, матеріальній, соціальній, фізичній) і видах (культура особистості, культура колективу, культура суспільства, культура нації) буття, позбавляючи її тим самим природних регуляторів відновлення, збереження самоідентичності, – реверсування «до джерел» (етнотрадицій), і водночас рухатися далі, паралельно із тими репродуктивними здоровими перспективними тенденціями-традиціями, за якими закономірно розвивається якщо не культурний світ із його «кінцем історії», то світ культури в ліберально-демократичних формозмістах: зміну метафізичного, релігійного, релігійно-метафізичного світоглядів знову на позитивістський, бо «все наближається до початку свого».

Із проголошенням незалежності України від СРСР, в умовах переходу від радянської планової економіки до ринкової культура у нововиниклій, змістовно невідформатованій у світовому культурно-інформаційному полі державі, найчутливіші у системі духовно-матеріальних цінностей гуманітарні інституції якої переживали і досі переживають (процес неприродно затягнувся) адаптаційний (посттравматичний) комплекс хвороб, пов'язаних із відмиранням «старих» і народженням «нових» суспільно-мистецьких матриць-моделей на фоні і всередині загальної соціально-політичної кризи, одні хвороби росту «протікають» спонтанно, інші пробують контролювати, гармонізувати, організовувати міністерства, що патронують культуру на офіційно-державницькому рівні, враховуючи запити часу, розробляючи і впроваджуючи основні положення національної концепції культурної політики, спираючись не лише на досвід розвинених країн, а й ураховуючи етнокультурні традиції, сучасний інформаційно-культурний стан України, самоцінність культури в координатах демократичної держави у стані війни.

Але результат наразі невтішний: інформаційно-культурний простір України звужується, як шагренева шкіра, а його долю займають етнопростори народів-сусідів (в основному російський) та американсько-західна агресивна поп-культура. Тиражі україномовних книг упали відносно навіть радянського періоду, а масмедіа активно обслуговують вітчизняних олігархів у їх інформаційно-віртуальних та реальних війнах між собою та ті ж експансивні чужодержавні гуманітарні проекти,

згортаючи етнокультурницькі програми-проекти на національному радіо та на телебаченні або ж пропонуючи реципієнту натомість відверту «попсу».

У такому посттравматичному, перервано-компенсаційному культурно-інформаційному просторі потрібні особливі реабілітаційні механізми для того, щоби національна ідентичність стала реальним фактором зміцнення етнокультурної солідарності – і навпаки.

Тому самих лише правильних законів («Закон про пресу та інші засоби масової інформації», закон «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», закон «Про інформацію», «Закон про мови» тощо) недостатньо, адже подані і прийняті на найвищих державних рівнях правильні, адекватні закони на практиці у нас виявляються неефективними, нефункціональними, потрібна суспільна нейрохірургія, мотиваційні механізми їх виконання, економічна зацікавленість у збереженні/захисті, скажімо, української мови як одного із основних ідентифікаторів національної ідентичності, інформаційного супроводу для її експансії як мітки культурної та геостратегічної території, відкриття спецфондів для адекватного заповнення культурно-історичних «білих плям» для своїх дослідників і паралельний захист (принцип меча і щита) державних таємниць від ворожих диверсій, сприянню проведенню етновиставок у інших країнах, але строгому митному контролю за нелегальним вивезенням етнокультурних зокрема і культурних загалом артефактів за кордон, повернення «додому» репресованої в СРСР етнокультурної спадщини України разом із реабілітацією та перевиданням/виданням художніх і наукових творів, де про неї писано на різних (від академічних – до науково-популярних) рівнях, як-от у працях Михайла Грушевського, Дмитра Донцова, Івана Крип'якевича, Дмитра Яворницького, збірниках забороненого радянською владною цензурою певних сегментів фольклору.

Одна із тактичних помилок, на нашу думку, геокультурного (за Євгеном Маланюком) вітчизняного простору, допущених у перші роки Незалежності, – непроведення люстрації посадової інтелігенції, яка була на реальній службі радянського режиму і представники якої продовжують займати знакові посади чи й очолювати гуманітарні інституції уже незалежної України, апріорі роблячи її залежною від минулих ідеологем, трансформованих у квазікомунікаційні матриці ліберальної свободи чи квазідемократії.

Нині потребують фінансової допомоги паперові культурні ЗМІ, як ретранслятори етнокультури зокрема: наприклад, журнал «Київ», який першим опублікував «Спомини» того ж Михайла Грушевського, газета «Літературна Україна», часописи «Всесвіт», «Березіль», «Дзвін», «Народна творчість і етнографія», бо деякі із них уже перестали виходити (журнал «Вітчизна»), деякі перейшли у приватну власність (журнал «Дніпро»), але всі вони конвертовували у національний культурно-інформаційний простір та експортували у світовий з «патології пам'яті» під рубриками на кшталт «Сторінки призабутої спадщини» імена та твори несправедливо забутих, репресованих діячів культури, митців української діаспори, серед яких І. Багрянний, М. Зеров, В. Винниченко, М. Драй-Хмара, І. Костюк, М. Куліш, Б. Лепкий, П. Савченко, Г. Михайличенко, В. Стус, І. Світличний, Є. Сверстюк, Г. Чупринка, той же Є. Маланюк, О. Ольжич (Кандиба), Т. Осьмачка, Олена Теліга. Журнал «Україна» друкував мистецтвознавчі етнографічні матеріали, які замовчувала радянська влада.

Причому для найкращого результату й уникнення нових ідеологічних маятникових перекосів при скасовуванні радянського законодавства потрібно створювати нову, національну законодавчу базу у сфері культури – як програму збереження та розвитку етнокультури і загалом національної культури як ідентифікатора національної ідентичності в нових історичних умовах, як-от, приміром, «Закон про працівників культури та аматорів народного мистецтва», «Закон про бібліотеки», «Закон про архіви», «Закон про музеї» тощо, адже при одемократичненні суспільно-політичних інституцій, закономірний прояв якого – виникнення багатопартійної системи, ментального плюралізму, мультикультуралізму, відродження багатовікових етнокультурних традицій, стало стихійним, що може також згубно подіяти на тонкі культурні взаємозв'язки у період «зламів суспільної симетрії», формування нових, національних державницько-громадянських систем із їх субмоделями на межі суспільно-політичної та мистецько-інформаційної сфер.

Доречно також обумовити в законі про меценатство фінансову підтримку етнокультури, а в законі про засоби масової інформації – інформаційну підтримку-захисту-розвитку етнокультури, ті ж квоти на українську пісню, загалом націємовний продукт у вітчизняних та зарубіжних/діаспорних масмедіа, підтримку етнокультури громадськими організаціями на кшталт «Просвіти», «Союзу Українок», «Конгресу Української інтелігенції», налагоджуючи конструктивну співпрацю із представниками молодіжних організацій України, із представниками міжнародних фондів «Відродження», «Євразія», фондом Аденауера, іншими грантодавчими організаціями, тоді культура відіграватиме дієву роль у сфері ієрархічної, комунікативної організації суспільства, формуватиме національну ідентичність, адекватне мислення, поведінку, почуття дієвого патріотизму різних верств населення і нації загалом, де етнокультура може виступити чи не єдиною захисною мембраною від руйнування квазіпостмодерними вірусами, які тенденційно приводять до того, що справжній артефактний трипільський глечик, скажімо, підмінюють пластмасовою його імітацією на «колгоспному» ринку, видаючи за автентичний, тобто твір мистецтва, зокрема літературний, називають текстом, а у постпостмодернізмі (неомодернізмі) – media, деградаційно стираючи онтологічну різницю між фундаментальними поняттями культури та цивілізації на користь останньої, призводячи до руйнування гуманітарної структури нації і, як наслідок, до її загибелі.

У час, коли культура у цілому світі стає передовсім формою консервації-моделювання та передачі гуманітарної археологічної інформації, а глобалізаційні процеси сприяють не лише майновій нерівності між класами та націями, вони породжують нерівність ціннісну, призводять до уніфікації етнокультур зокрема і національних культур в цілому, що є однозначною передумовою загибелі культури і (закономірно) націй-культур, націй-цивілізацій і загальнолюдської цивілізації загалом, яка без національно детермінованих культурних мозаїк як органічної функціональної особливості розвитку людства існувати не може.

Тобто, наголосимо ще раз, культура і її фундаментальна основа – етнокультура – як сфери національно детерміновані, але ментально інтегровані в загальнолюдський культурно-інформаційний простір, прагне зберегти-законсервувати й одночасно розвинути в оптимальному духовному напрямку експансію своїх гуманітарних цінностей на основі власних культурних традицій та оптимального трансформативно-адаптаційного засвоєння загальнолюдських.

Тому у контексті пріоритетів розвитку гуманітарної науки в Україні, яка априорі є національною, академічні та освітні заклади мають враховувати сучасні загально-світові тенденції: у практичному дослідженні фундаментальних культурологічних дисциплін потрібно використовувати як традиційні підходи (культурно-історичний, порівняльно-історичний, міфологічний), так і запроваджувати модерні/модернізовані аналітичні стратегії – герменевтику, психоаналіз, структуралістські інтерпретаційні моделі, аналітично-методологічні інструментарії суміжних із культурологією галузей наук: соціологію, теорію масової комунікації, політологію, навіть досягнення «точних» наук: математики, фізики, хімії, біології, при цьому національні інтелектуальні центри мають дієво враховувати небезпеку безоглядної співпраці із маркерами вбивчої для національних культур, тому для людства загалом, глобалізації: Всесвітнім банком, Міжнародним валютним фондом, що може стати новим видом тоталітарної етнічної, національної несвободи, гальмувати самовираження особистості, привести до неоколоніалізму державних систем, при яких окремі держави (уже, можливо, інші, ніж раніше) будуть у привілейованому становищі, а інші держави, «країни третього світу», до яких, на жаль, нині належить Україна, постачатимуть їм інтелектуалів, природну сировину, дешеву робочу силу, вичерпуючи тим самим свої енергетичні ресурси, комплексно втрачаючи національну ідентичність.

Тим часом Україна продовжує перебувати у стані трансформації культурно-комунікаційних цінностей, які донедавна законсервувалися, а тепер реально воюють одні з одними – між «темним радянсько-російським минулим» і «світлим європейським майбутнім», у внутрішньокультурній боротьбі та одночасній боротьбі із глобалізацією, яка загострює конкуренцію не лише на ринках енергоносіїв, але й на полях релігій, ідеологій, філософій, напівстихийно конструюючи нові ідеї та практики світобачення та світоустрою на основі тієї ж національної ідентичності, яка неможлива без опертя на етнокультуру.

Просто кажучи, для України тепер разом із загрозою витіснення/заміни/законсервування її автохтонної етнокультури агресивним конструктором-вірусом квазікультури-квазіцивілізації («американським способом життя», приміром) продовжує реально існувати небезпека руйнації архетипних культурно-інформаційних національних моделей через реабілітацію утопічної ідеї-вірусу «побудови комунізму», зросійщення, сполячення нації. Врешті, життєвонебезпечним (як і кожна крайність у Системі) є також доведення до практичного абсурду національної ідеї, яка в Німеччині 1930-х років привела до зародження нацизму.

Тобто потрібно зберігати динамічну рівновагу із допомогою збереження життєдайних егрегорів, тенденцій і відсікання сухих, мертвих, тупикових «гілок» на Дереві Життя із його національно-глобалізаційними тенденціями розвитку у всій парадоксальній єдності протилежностей світобудови, конструктивно-реально залучаючи до цього процесу «державної ваги» Національну спілку письменників України, інститути та інституції Національної академії наук України, Форум інтелігенції України, які розробляють конкретні програми розвитку культури і її місця у загальному державотворчому процесі, збереженні національної ідентичності як необхідного фактора зміцнення етнокультурної солідарності через вшанування-реабілітацію всесвітньоозначених постатей української культури, підтримку, консолідації, підтримку діаспори України, особливо «східної діаспори», а також чинному

акцентуванні на мультикультурності, духовному бутті етносів, представників нацменшин, які проживають в самій Україні, є її громадянами, сприянні вільному розвитку у різних регіонах України недержавних мистецьких організацій, як-от асоціації творчої інтелігенції «Світ культури», Центр міжнародних культурних ініціатив, «Артгалерея України», мистецьке об'єднання «Дзига», благодійних структур на кшталт «Український фонд підтримки культури», «Мистецьке березілля», Український центр духовної культури, Фонд розвитку історичних досліджень, науково-методичні та культурно-просвітницькі заклади – «Літературна світлиця», «Музична вітальня», літературно-музичний театр «Біля Святої Софії», сприянні організації дискусійних клубів інтелігенції, державного фінансування видань «Духовні скарби України», «Історія релігії в Україні», «Український історичний роман», «Історія українського національного одягу», експонуванні на світових етновиставках археологічних знахідок трипільської та скіфської культури та інших, знайдених на території України, поверненні та залученні в національний культурно-інформаційний простір наших артефактів, спадщини національних знакових особистостей, які через різні обставини проживали закордоном, праць учених, колекцій картин художників, предметів релігійно-церковних культів тощо із потенційним залученням зарубіжних інвестицій в українську етно- та модерну культуру, яка часто-густо поєднана із етнокультурою і зберігає останню, як національне поетичне кіно, наприклад.

Варто постійно корегувати на державницькому рівні програмні шляхи розвитку культури в Україні і цивілізаційному (з урахуванням і впровадженням технічних досягнень людства) збереженні (консервації-розвитку) наших етнокультурних зразків.

Загалом же, погоджуємось із констатацією сучасного стану культури в Україні у статті «Національна культура в сучасній Україні. Єдність і взаємозалежність світової та національної культур» (<http://ua.textreferat.com/referat-14166.html>), де, зокрема, читаємо: «Багаторічні заборони пропаганди культури Заходу на пострадянському просторі спричинили інтерес до неї. Коли ця культура прийшла до нас, ейфорія вседозволеності «змела» моральні кордони. В Україну широким потоком полилося все ницісне, що поробив «вільний» світ. Змінилася культурна домінанта, економічний чинник почав переважати над етичним, «дешева» інформація почала витісняти високе мистецтво, активізувалася психологічна обробка молоді через засоби маскультури. Практично нанівець звівся логічний зміст пісні; начебто на рівні епатажу мусується теза про ницість молодого покоління. Чи може артист, який поважає себе, взяти псевдонім «Дурко», а співачка волати на всю державу: «мамо, я дурна». Адже твір мистецтва – це завжди узагальнення, що стосується явища, народу чи нації. Після ейфорії перших років творення держави починають вироблятися передумови напрацювання конструктивних моделей визначення себе у світі економіки, виробничих відносин, культурно-мистецького процесу. Останній завжди діалектичний, потребує певного часу для втілення. Уже сьогодні спостерігаються деякі ознаки його поліпшення. Критично переглядається минуле, гола декларативність відходить до мітингових політиків, серйозні вчені працюють над моделями реального втілення національного «Я», щоб народ України, відчувши свою єдність, внутрішній зв'язок, вагомість історичного характеру, традиції, увів їх у свою свідомість, загартував волю і завдяки цьому утвердився серед інших народів».

Для того, щоби національна ідентичність була необхідним фактором зміцнення етнокультурної солідарності, потрібно й надалі переформатовувати і вмотивовано націоналізувати українську освіту, поглиблювати вивчення національної історії, літератури, народознавства, суспільних наук загалом, українізуючи термінологічну базу технічних наук, виробляючи економічні механізми зупинення відтоку спеціалістів закордон, адже, як зазначає український науковець-біофізик Олег Кришталь, «рівень освіти значно впав»: «Наша молодь не цікавиться таким заняттям як наука. Наша молодь намагається, якщо є в батьків якась копійка, утекти в закордонний вуз і там учитися, щоби стати громадянином світу. А ми їх губимо, губимо, губимо – своїх дітей для їхньої Батьківщини»⁵.

Саме економічні труднощі стали на перешкоді збереження і відродження національної культури, тому потрібно протиставляти різноманітним шоу-бізнесовим поп-постановкам високомистецькі етнокультурні зразки на кшталт пісенних фестивалів «Червона рута», «Пісенний вернісаж», «Золоті трембіти» традиції співаної поезії, музичним гуртам – носіям етнокультури, – серед яких «Кому вниз» (Київ), «Млин» (Львів), «Заграва» (Коломия), продовжувати Всеукраїнський огляд народної творчості, де всі області України почергово представляють творчість своїх мистецьких, зокрема етнографічних колективів.

Висновки.

1. Нашому громадянському суспільству треба інтенсивно виробляти і запускати в дію оптимальний механізм (антивірус) протистояння ворожим внутрішнім та зовнішнім міфологемам – як технологічним складникам глобалізаційної ідеології, створюючи відповідні ефективні міфологеми-антивіруси, які би надійно захистили культурний національний продукт, національну ідентичність від чужорідних паразитичних культматриць і допомагали примножувати та експонувати власний, на основі етнокультурної солідарності, такий, що сприяє самоусвідомленню та творенню позитивного культурного іміджу нації-держави перед своїми громадянами і у цілому світі в стратегічному аспекті.

2. Говорячи про алгоритми культури різних сфер буття загалом і про українську зокрема, обов'язково треба мати на увазі ефект регіональної мультикультурності, ознаками якої є діалектність у мові, своєрідність народної архітектури та побуту, вбрання – на озерному Поліссі, наприклад, та на гірському Закарпатті, тобто етнокультура, а також враховувати теорію про більш матеріалізовану культуру заходу України і більш ідеалістично-духовну – на українському сході, які «окормлені» загалом навіть різними релігійними конфесіями, а також конгломератні національні культури в діаспорі із її одночасними тенденціями до інтегрованості і збереженням етнокультурної ідентичності.

3. Окремі розділи культурологічних досліджень варто присвятити культурним взаємовпливам різних етносів як у координатах вільного взаємообігу, так і в моделях «нація-імперіал – нація-колонія», коли нація-загарбник деформує культурно-інформаційний простір нації-колонії аж до втрати його культурної, а отже і життєдатної, життєздатної самобутності, національної ідентичності.

⁵ Українська правда. Життя (2013), «Робити науку як у СРСР вже не можливо: Інтерв'ю у біофізика Олега Криштала взяли Галина Титиш, Анна Григораш». URL: <http://osvita.ua/vnz/36561/> (дата звернення: 12.05.2020)

4. Науково-дослідна робота над темою триває. Вона дає змогу виокремити за допомогою контент-аналітичних методів із результатів довголітніх суспільних, академічних дискусій різних рівнів «раціональні зерна» та проростити із них національно ідентифіковану філософію, психологію та ідеологію збереження і розвитку національного культурно-інформаційного простору, людських і природних ресурсів, критично переосмислити та адекватно оцінити існуючі практики їх використання у побудові національної держави з усіма її стратегічно вагомими складовими, субмоделями, які безперечно враховують етнокультурні базові стереотипи та архетипи національної свідомості, самобутності характеру, розмаїтості та цілісності української національної культури, культури багатонаціональної України, на мову якої має бути перекладена адекватна система цінностей, що формується запитом-викликом постіндустріального, постмодерного, глобалізаційного часопростору, який зможе зберегти лише тоненька мембрана етнокультури, який, своєю чергою, має взаємно зберігати її.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Заліщук, С. (2012), «Френсіс Фукуяма: Помаранчева революція була попередженням для всього світу», Інтерв'ю, *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2012/07/24/107466/> (дата звернення: 12.05.2020).
2. Кость, С. (1992), «Літературний процес 20-30-х років: деморалізація літератури як закономірність», *Українська журналістика: генезис і сучасні проблеми. Серія журналістики*, Вип. 17, Львів. нац. ун-т, с. 79-85.
3. Маланюк, Є. (1992), *Нариси з історії нашої культури*, АТ «Обереги», Київ, 80 с.
4. Павлюк, І. (1997), *Митець – Влада – Преса: історико-типологічний аналіз: Монографія*, Надстир'я, Луцьк, 112 с.
5. *Українська правда*. Життя (2013), «Робити науку як у СРСР вже не можливо: Інтерв'ю у біофізика Олега Криштала взяли Галина Титиш, Анна Григораш». URL: <http://osvita.ua/vnz/36561/> (дата звернення: 12.05.2020).

REFERENCES

1. Kost, S. (1992), «Literary process of the 20-30s: demoralization of literature as a regularity». *Ukrainian journalism: genesis and modern problems. Journalism Series*, Issue 17, Lviv National University, pp. 79-85.
2. Malanyuk, Ye. (1992), *Essays on the history of our culture*, JSC «Charms», Kyiv, 80 p.
3. Pavlyuk, I. (1997), *Artist – Power – Press: historical and typological analysis: Monograph*, Nadstyria, Lutsk, 112 p.
4. *Ukrainska Pravda*. Life (2013), «It is no longer possible to do science as in the USSR: Halyna Titysh, Anna Hryhorash», interviewed biophysicist Oleh Kryshstal. <http://osvita.ua/vnz/36561/> (accessed date: 12.05.2020)
5. Zalischuk, S. (2012), «Francis Fukuyama: The Orange Revolution was a warning to the whole world: Interviewed», *Ukrainian Pravda*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2012/07/24/107466/> (accessed date: 12.05.2020).

MEDIACULTURE AS A NECESSARY FACTOR OF THE CONSERVATION, DEVELOPMENT AND TRANSFORMATION OF ETHNIC AND NATIONAL IDENTITY

Ihor Pavlyuk

*Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine,
4 Mykhailo Hrushevskoho Street, 40101 Kyiv-1, Ukraine*

e-mail: pavlyuk196767@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8698-3498>

The article deals with the mental-existential relationship between ethnoculture, national identity and media culture as a necessary factor for their preservation, transformation, on the example of national original algorithms, matrix models, taking into account global tendencies and Ukrainian archetypal-specific features in Ukraine. the media actively serve the domestic oligarchs in their information-virtual and real wars among themselves and the same expansive alien humanitarian acts by curtailing ethno-cultural programs-projects on national radio, on television, in the press, or offering the recipient instead of a pop pointer, without even communicating to the audience the information stipulated in the media laws – information support-protection-development of ethno-culture national product in the domestic and foreign/diaspora mass media, the support of ethnoculture by NGOs and the state institutions themselves. In the context of the study of the cultural national socio-humanitarian space, the article diagnoses and predicts the model of creating and preserving in it the dynamic equilibrium of the ethno-cultural space, in which the nation must remember the struggle for access to information and its primary sources both as an individual and the state as a whole, culture the transfer of information, which in the process of globalization is becoming a paramount commodity, an egregore, and in the post-traumatic, interrupted-compensatory cultural-information space close rehabilitation mechanisms for national identity to become a real factor in strengthening the state – and vice versa in the context of adequate laws («Law about press and other mass media», Law «About printed media (press) in Ukraine», Law «About Information», «Law about Languages», etc.) and their actual effect in creating motivational mechanisms for preserving/protecting the Ukrainian language, as one of the main identifiers of national identity, information support for its expansion as labels cultural and geostrategic areas.

Key words: media culture, ethnoculture, national identity, egregor.